

Diarienummer: 2021–2346

Klassificerings-ID: 1.2.3

Datum: 12 januari 2022

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av SOU 2021:65 Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur

dnr U2021/03432

Myndigheten för digital förvaltning (DIGG), som har i uppdrag att samordna och stödja den förvaltningsgemensamma digitaliseringen i syfte att göra den offentliga förvaltningen mer effektiv och ändamålsenlig, lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

DIGG är positiva till att forskningsinfrastruktur utreds avseende organisation, styrning och finansiering. Eftersom stora satsningar pågår i Sverige för att utveckla formerna för gemensamma digitala resurser och mer strukturerade processer i syfte att effektivisera och möjliggöra utveckling och innovation, är det viktigt att även denna utredning ses i samma kontext. Detta gäller särskilt i de delar där den gemensamma digitala infrastrukturen utvecklas i linje med internationella standarder och praxis, vilket också kan ses ligga i linje med forskningens natur som ofta bygger på internationell samverkan, granskning och synlighet. De infrastrukturer som stödjer forskning och utveckling består idag av ett komplext landskap och ett flertal olika aktörer, varför DIGG ser att det är klokt att ta ett samlat grepp om forskningsinfrastrukturen som helhet.

DIGG anser dock att för att kunna möjliggöra ändamålsenlig utveckling av en digital infrastruktur krävs ett vidare perspektiv än forskningsvärlden i definitioner och analys av den digitala infrastrukturens ingående delar och relation till annan infrastruktur. En ökad tydlighet i relationen till övriga pågående regeringsuppdrag hos

DIGG¹ och dess samarbetsparter som relaterar till utvecklingen av gemensam digital infrastruktur efterfrågas. Det ligger också i DIGG:s uppdrag att öka spridning, nyttiggörande av data och innovation som bygger på data, och att detta linjerar med utvecklingen mot öppna forskningsdata.

DIGG ser inte att relationen till DIGG:s uppdrag kring infrastruktur och data är tydligt beskriven och saknar även referenser till IT-driftsutredningens slutsatser (se 7.5.1. nedan). DIGG anser att definitioner som är bärande för utredningen bör utvecklas (se 6.1.2 nedan) och saknar kontext kring hantering av individdata. (se 6.5, 6.6 nedan).

DIGG avstyrker, på grund av kvarvarande oklarheter, förslaget i de delar som avser en ny myndighet som beskrivet i 8.5.1.

6.1.2 Utredningens avgränsning gällande digital infrastruktur

DIGG anser att definitionen av forskningsinfrastruktur saknar den bredd som krävs för att kunna bidra till samhällsutmaningar och innovation samt att definitionen av digital infrastruktur bör delas upp i tekniskt stöd för forskning respektive källor för forskning inför den fortsatta analysen.

Utredningen har avgränsat forskningsinfrastruktur till infrastruktur som används främst i forskningssyfte. DIGG anser att med dagens utveckling mot alltmer gemensamma digitala resurser och breda samverkansinitiativ inom den offentliga sektorn¹ (där akademien ingår), riskerar denna avgränsning att hindra eller försvåra gränsöverskridande innovation och utveckling där en gemensam digital infrastruktur nyttjas. DIGG anser inte att utredningen på ett tillräckligt tydligt sätt uppmärksammar den breda samhällspotential som finns kring vidareutnyttjandet av öppna forskningsdata, såväl inom akademien som i resten av samhället. De samhällsutmaningar som adresseras genom forskningsinsatser är i många fall samma som de som adresseras av myndigheter, regioner och kommuner, samt även det privata näringslivet och en rad icke-offentliga organisationer. Därför är en digital infrastruktur som återspeglar och stödjer denna utveckling än mer viktig.

¹ Exempel är här arbetet med den [förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen](#) som DIGG samordnar som bl.a. inkluderar utveckling av standarder för informationsutbyte, tillgängliggörandet av nationella grunddata och utveckling av former för API-hantering. Men också arbetet med utvecklingen av [Sveriges dataportal](#) som bygger på standardiserade metadata-specifikationer och arbetet med att möjliggöra datadelning och dess nyttiggörande där bl.a. Vetenskapsrådets arbete med forskningsdata ska beaktas. ([Uppdrag att främja delning och nyttiggörande av data \(digg.se\)](#))

Utredningen menar att digitala tillgångar hos bibliotek, arkiv och forskningsdatabaser utgör källor till forskning, och därmed inte är understödjande tjänster på samma sätt som de digitala infrastrukturerna nämnda i kommittédirektivet². De digitala infrastrukturer som nämns i direktivet som centrala för forskning är SNIC, SND, SUNET, RUT, MONA och NAD. DIGG ser inte att det har tydliggjorts på vilket sätt dessa infrastrukturer är understödjande³, om de är centrala som källor för forskning eller som teknisk infrastruktur som stöd för forskning/forskningsdata. Att detta inte klargörs leder till att utredningens förslag och utgångspunkter riskerar att inte bli ändamålsenliga. DIGG ser också att de datamängder som finns idag och kommer att finnas tillgängliga i framtiden via Sveriges dataportal kan vara att betrakta som ett stöd för forskning som en källa, på samma sätt som SND, RUT, NAD och MONA, samt även har potential att användas som en resurs för utbildning inom ett flertal olika sektorer, såväl tekniska som samhällsvetenskapliga.

6.5 Registeruppdraget och Register Utiliser Tool: RUT och 6.6 Microdata ONLINE Access: MONA

Register Utiliser Tool (RUT) används för att tillgängliggöra registerdata för forskning och innehåller register med bl.a. persondata från olika myndigheter och sjukvården. Microdata online access (MONA) är ett verktyg hos Statistiska centralbyrån (SCB) för att tillgängliggöra mikrodata (data på individnivå) efter godkänd etikprövning. SCB:s mikrodata omfattas av statistiksekretess och SCB tar betalt för den här typen av data.

DIGG vill uppmärksamma att datamängderna som hanteras inom RUT och MONA potentiellt kan komma att beröras av utvecklingen av hantering av individdata, och då särskilt DIGG:s utredning *”Uppdrag att möjliggöra lösningar för individen till kontroll och insyn av data om individen”*⁴ som genomfördes i samverkan med Arbetsförmedlingen, E-hälsomyndigheten och Skatteverket. Datamängderna i RUT har också en potentiell korrelation till arbetet med nationella grunddatamängder⁵ som DIGG leder och samordnar. DIGG ansvarar även för arbetet med Min profil och med eIDAS med stöd från SUNET. DIGG anser att även forskningsinfrastrukturen bör ta detta i beaktning i den fortsatta utvecklingen.

² [Organisation, styrning och finansiering av forskningsinfrastruktur. Dir. 2020:52 \(regeringen.se\)](#)

³ SNIC (beräknings- och lagringsresurser) och SUNET (nätverk) är tekniska infrastrukturer till stöd för forskning och forskningsdata. RUT (registerdata), MONA (data bakom SCB:s statistik) och NAD (kontorsdokument m.m.) är alla källor för forskning (liksom Swepub för myndighetspublikationer). SND är både teknisk infrastruktur (publiceringsstöd) för och innehåller forskningsdata som i sin tur kan vara en källa för forskning.

⁴ [Uppdrag att möjliggöra lösningar för individen till kontroll och insyn av data om individen \(digg.se\)](#)

⁵ [Nationella grunddata \(digg.se\)](#)

7.5.1. Forskningens roll i den digitala omställningen

DIGG anser att den fortsatta utvecklingen för forskningsinfrastruktur behöver närmare relatera till DIGG:s ansvar för utveckling av den digitala infrastrukturen för offentlig förvaltning enligt myndighetens instruktion⁶, pågående regeringsuppdrag⁷ samt till förslagen i IT-driftutredningen⁸. Ett exempel är att DIGG:s arbete med en förvaltningsgemensam infrastruktur som även omfattar ett ramverk för nationella grunddata.

DIGG anser även att den nya nationella datastrategin behöver tas i beaktande⁹ även om den publicerades efter slutbetänkandet. Datastrategin tar ett helhetsgrepp på datafrågan utifrån perspektiven nationell säkerhet, informationssäkerhet och skyddet för den personliga integriteten, såväl som syftar till att möjliggöra innovation och utveckling. Datadriven forskning är ett uttalat målområde.

DIGG saknar kopplingen till EU:s prioritering om ett Europa rustat för den digitala tidsåldern där, till exempel forskning, innovation och tillämpning ska vävas samman¹⁰. EU:s strategi om en inre marknad för data¹¹, för delning och nyttjande av data av såväl privat som publik sektor med affärsmodeller och federerade lösningar, förespås komma ha en stor påverkan på den digital infrastrukturen och hur den utvecklas i samförstånd mellan olika aktörer.

DIGG anser inte, till skillnad från utredningen, att forskningsdata är av en annan karaktär än majoriteten av annan data. Även forskningsdata är datamängder som ska hanteras, användas och tillgängliggöras så öppet som möjligt utifrån ett riskbaserat och systematiskt informationssäkerhetsarbete. Forskningsdata skär på tvärs genom olika ämnesområden, precis som till exempel statistik. Liksom andra datamängder kan dom vara möjliga att hitta t.ex. via Sveriges dataportal för att sedan komma till användning och skapa nytta. Utöver digital infrastruktur för forskning och statistik finns det mängder av digital infrastruktur för olika ämnesområden som till exempel Geodataportalen för geodata. Behoven skiljer sig för forskningsdata på samma sätt

⁶ [Förordning \(2018:1486\) med instruktion för Myndigheten för digital förvaltning \(riksdagen.se\)](#)

⁷ Exempel: [Uppdrag att främja delning och nyttiggörande av data \(regeringen.se\)](#) och [Uppdrag att främja offentlig förvaltnings förmåga att använda artificiell intelligens \(regeringen.se\)](#)

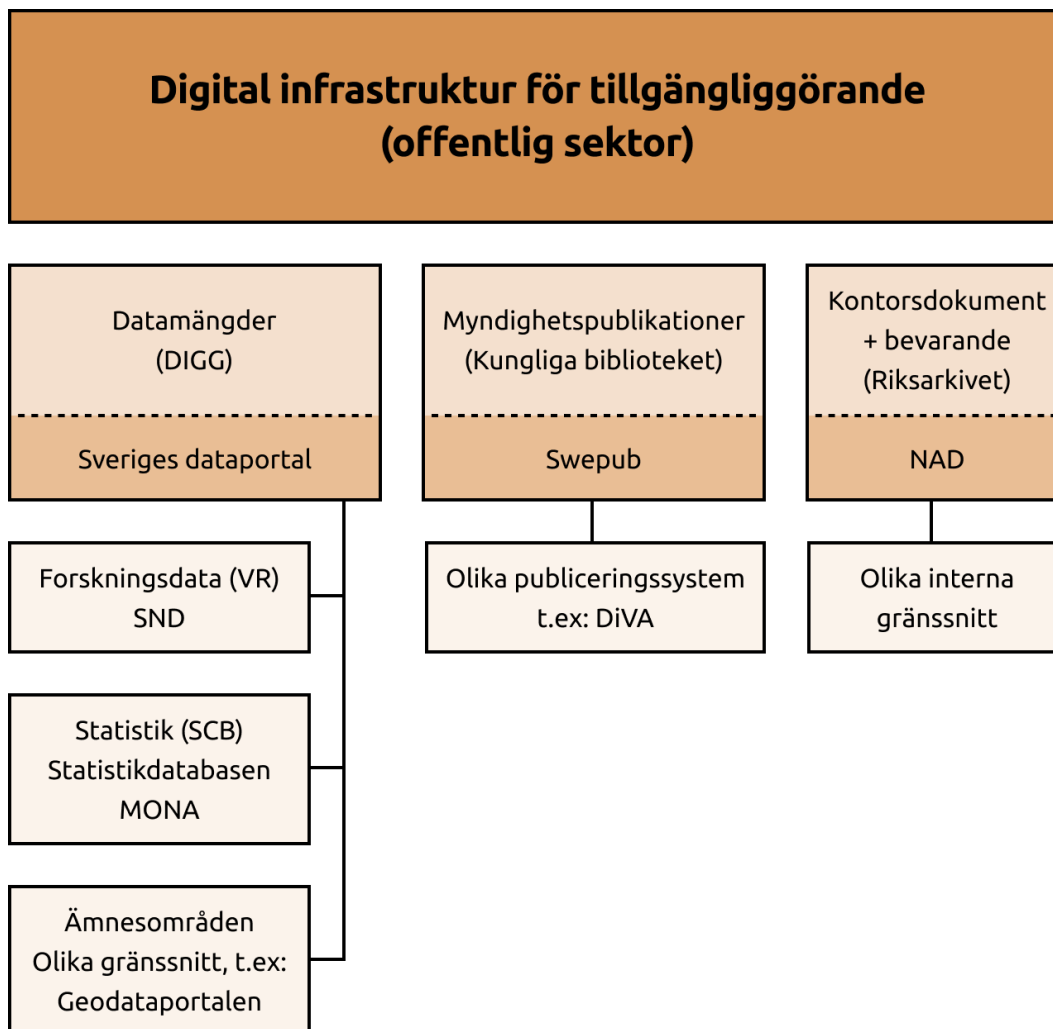
⁸ [Slutbetänkande av IT-driftsutredningen SOU 2021:97: Säker och kostnadseffektiv it-drift – förslag till varaktiga former för samordnad statlig it-drift \(regeringen.se\)](#)

⁹ [Data – en underutnyttjad resurs för Sverige: En strategi för ökad tillgång av data för bl.a. artificiell intelligens och digital innovation \(regeringen.se\)](#)

¹⁰ [A Europe fit for the digital age | European Commission \(europa.eu\)](#)

¹¹ [European data strategy | European Commission \(europa.eu\)](#)

som för statistik och för varje enskilt ämnesområde. Nedan visas en bild över digital infrastruktur för tillgängliggörande på övergripande nivå med ansvariga myndigheter och viss infrastruktur angiven.

8.5.1 En nationell organisation för digitala infrastrukturer

DIGG avstyrker förslaget att digitala infrastrukturer som understödjer forskning samlas i en gemensam myndighet eftersom DIGG anser att det är alltför otydligt vad som avses med digitala infrastrukturer som understödjer forskning. Om det är mer än tekniska infrastrukturer (SNIC, SUNET) så är det allt för otydligt var gränsen går, det finns mängder av källor som stödjer forskning.

DIGG anser att olika typer av organisering kan utredas. Redan idag finns konsortieformen. SND (stöd för publicering av forskningsdata Göteborgs universitet)

bedrivs på samma sätt som DIVA (stöd för publicering av forskningsrapporter och myndighetspublikationer, Uppsala universitet), SNIC (Swedish National Infrastructure for Computing, tio universitet, kontor på Uppsala universitet) och LADOK (stöd i de olika studieadministrativa processerna, Umeå universitet) i konsortieform, en form som är kostnadseffektiv. DIGG anser inte att utredningen presenterar en tillräcklig nyanserad och djup analys för att kunna avgöra att myndighetsformen är mest ändamålsenlig för den tekniska infrastrukturen.

DIGG ser gärna att organisationsformen för SNIC medger en bred användning eftersom beräkningskapacitet är viktig, inte bara för forskning utan även för tillämpningsnära satsningar. Inom EU-kommissionens prioritering "Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern" finns, blanda annat, insatser inom högpresterande datorsystem, data och AI som finansieras genom Programmet för ett digitalt Europa (DIGITAL). Denna kapacitetsuppbyggnad ska möjliggöra att sätta forskningsresultat på marknaden och därför kunna nyttjas även utanför ren forskning.

8.6 En framtida myndighet för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse

DIGG har samma synpunkt som under 8.5. och ställer sig frågande till behovet av en ny myndighet för huvudansvaret för finansiering av forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse. DIGG ser att det behövs ett omtag där ovanstående synpunkter tas med innan ett förslag kan ges.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Anna Eriksson. I den slutliga handläggningen har också specialisten inom öppna data och främjande Josefin Lassinantti, chefsjuristen Linn Kempe och EU-samordnaren Jan Bergdahl deltagit. Föredragande har varit Ulrika Domellöf Mattsson, specialist inom öppna data och datadriven innovation.

Anna Eriksson